Akıl ve İnanç · Tekrar Föyü

Ad Soyad: .....
Sınıf / No: .....

Ünite özeti

Din felsefesi

- Kavramları: Tanrı, ibadet, iman, inanç, vahiy, kutsal, peygamber, dinî tecrübe.
- Temel sorunları: Tanrı'nın varlığı, evrenin yaratılışı, ruhun ölümsüzlüğü.
- Amacı dinî inançları savunmak ya da çürütmek değil, ele aldığı konu ve problemleri temellendirmektir.

Felsefe ile din: ayrı mı, iç içe mi?

- İbn Rüşd: felsefenin ve dinin kendine özgü ilkeleri vardır; birbirine karıştırılmamalıdır.
- Hegel: içerikleri ve nesneleri ortaktır; felsefe ile din özdeşleşir.
- Bergson: dinsiz bir toplum hiç olmamıştır; din eylem, felsefe düşünce olarak hep ayrı kalır.

Akıl ve inanç

- Akıl: düşünme, akıl yürütme ve değerlendirme yetisi; insanın doğruya ve hakikate ulaşmasını sağlar.
- İnanç (epistemik anlam): bir önermeyi doğru kabul etmek; deneyim, gözlem ya da gerekçelere dayanır.
- İnanç (dinî anlam): güven, bağlanma, teslimiyet ve sadakat içeren yönelim; iman kavramıyla ilişkilidir.

Bilgi: gerekçelendirilmiş doğru inanç

- Platon'dan bu yana bilgi gerekçelendirilmiş doğru inanç olarak ele alınır.
- Üç koşul: kişi inanmalı · inanç gerçekte doğru olmalı · sağlam gerekçelerle desteklenmeli.
- Doğru çıkan inanç tek başına bilgi değildir; doğruluk tesadüf olabilir.

İnanç, iman, dinî inanç

- İnanç farklı kabulleri kapsar; iman daha çok din alanına aittir ve yöneldiği varlık Tanrı'dır.
- Dinî inancın iki boyutu: Tanrı'nın varlığını kabul etmek, Tanrı hakkındaki önermeleri doğru saymak.
- Plantinga: Tanrı'nın var olduğuna inanmak bir önermeyi kabul etmektir; Tanrı'ya inanmak güvenmeyi ve yaşamı O'na göre düzenlemeyi de içerir.

Temel problem

- Akıl-inanç ilişkisinin temel problemi: inancın akılla temellendirilmesinin imkânı.
- Sorular: Bilmek ve inanmak nasıl ayrılır? İnançta akıl zorunlu mu? Anlamak için mi inanılır? İnanç akıl üstü mü?
- İnancın temellendirilmesinde nesnel delillerin yanında inanan kişi için anlamlı olan öznel gerekçeler de önemlidir.
- Görüşler birlikte incelendiğinde iki aşırı uç dikkat çeker: inancı bütünüyle akılla temellendirmek ve inancı bütünüyle akıldan ayrı görmek.

Temelcilik

- İnanç akla uygun temellere ve kanıtlara dayandırılmalıdır.
- Aynı ilkeden iki sonuç: bazıları yeterli kanıt olmadığını söyleyerek Tanrı inancını reddeder; bazı teist filozoflar akılsal temel bulunabileceğini savunur.
- Teist düşünürlerin argümanları: kozmolojik, ontolojik, teleolojik ve ahlak delili.

Fideizm (imancılık)

- Aklın gücü sınırlıdır; inanç aklı aşar ve mantıkla temellendirilemez.
- İnanç akıldan önce gelir: önce inanılır, sonra bilinir; inanç sezgi ve iradeyle yapılan bir seçimdir.
- Radikal fideizm: akıl ve inanç asla bir arada bulunamaz.

felsefesinifi.com

Gönül yaklaşımı

- Tanrı'ya varışın aracı akıl değil gönüldür.
- Aklın rehberliğini dışlamaz: dinî doğruları anlamada, açıklamada ve yaşama yansıtmada akla ihtiyaç vardır.

Pascal ve Gazali

- Pascal: gerçeklik yalnız akılla değil gönülle de bilinir; Tanrı'nın varlığı hakkında iki seçenekten söz eder.
- Gazali'nin üç iman mertebesi: taklit imanı · akıl yürütmeye dayalı iman · yakîn.
- Gazali'nin üç yolu: sebepler (akıl yürütme) · karineler (işaretler, gözlemler) · tecrübeler (ibadet, maneviyat).

Dönemler

- İlk Çağ: bilgi-inanç bağlamı · Orta Çağ Hristiyan: apoloji; Augustinus, Anselmus, Thomas Aquinas, Tertullianus
- Orta Çağ İslam: meşşaiye okulu, kelam, tasavvuf; İbni Sina'ya göre Tanrı zorunlu varlıktır.
- Rönesans ve Aydınlanma: gözlem ve deney · Çağdaş: Swinburne, Plantinga, Hick

Düşünürler

- Tertullianus'a atfedilen: saçma olduğu için inanılır · Augustinus: anlamak için önce inanmak · Farabi: zorluk insanın kavrayışında
- Kierkegaard: iman paradoksaldır; belirsizliğe atılan cesur ve yalnız bir adımdır.
- Gönül: Yûsuf Has Hâcib, Mevlana (aşk ve iman), Hacı Bektaş Veli (perde), Yunus Emre (ilahi aşk), Âşık Paşa

felsefesinifi.com

Kendini Dene

Ad Soyad: .....
Sınıf / No: .....

A. Çoktan seçmeli

1. Platon'dan bu yana felsefede bilgi nasıl ele alınır?
   A) Herkesçe kabul edilen inanç
   B) Duyularla algılanan her şey
   C) Gerekçelendirilmiş doğru inanç
   D) Güven ve teslimiyet içeren içsel yönelim

2. Selin, bir tarifteki pişirme süresinin doğru olduğunu yalnızca içinden öyle geldiği için söylüyor; yemek gerçekten o sürede pişiyor. Bu durum için ne söylenebilir?
   A) Selin'in inancı doğrulanmıştır.
   B) Selin pişirme süresini biliyordu.
   C) Selin'in yargısı gerekçelendirilmiş doğru inançtır.
   D) Selin'in yargısı bir iman örneğidir.

3. İnancın mantıkla temellendirilemeyeceğini ve aklın inancı temellendirmede ancak sınırlı bir gücü olduğunu savunan görüş hangisidir?
   A) Temelcilik
   B) Meşşaiye okulu
   C) Gönül yaklaşımı
   D) Fideizm

4. Plantinga'ya göre "Tanrı'ya inanmak" neyi içerir?
   A) Yalnızca "Tanrı vardır." önermesini doğru kabul etmeyi
   B) Güvenmeyi ve yaşamını O'na göre düzenlemeyi
   C) Tanrı'nın varlığını deneyle kanıtlamayı
   D) Dini yalnızca din adamlarından öğrenmeyi

5. Gazali'ye göre başkalarını örnek alarak benimsenen inanç hangi iman mertebesidir?
   A) Taklit imanı
   B) Yakîn
   C) Akıl yürütmeye dayalı iman
   D) Ariflerin imanı

6. İlk dönem Hristiyan düşünürlerinin eleştirilere felsefe aracılığıyla karşı çıkma çabasına ne denir?
   A) Kelam
   B) Paradoks
   C) Apoloji
   D) Skolastik felsefe

7. Akıl ile inancın uzlaşamayacağını ve saçma olduğu için inanılması gerektiğini söyleyen görüş hangi düşünüre atfedilir?
   A) Augustinus
   B) Tertullianus
   C) Farabi
   D) Thomas Aquinas

8. Hacı Bektaş Veli'ye göre gönül ile Tanrı arasında ne yoktur?
   A) Aşk ve iman
   B) Akıl ve sezgi
   C) Söz ve dua
   D) Perde

B. Doğru mu, yanlış mı?

1. Din felsefesinin amacı dinî inançları savunmaktır.	D / Y
2. Doğru çıkan bir inanç tek başına bilgi sayılmaz.	D / Y
3. Fideizme göre insan önce inanır, sonra bilir.	D / Y
4. Gönül yaklaşımı aklı inanç alanından tamamen dışlar.	D / Y
5. Gazali'ye göre Tanrı'nın varlığı herkes için kesin bir bilgi olsaydı inanmak bir seçim olmaktan çıkardı.	D / Y
6. Bergson'a göre felsefe ile din birbirine karıştığında bireyselliklerini kaybeder.	D / Y

felsefesinifi.com

C. Eşleştir

Soldaki kavramın yanına sağdaki doğru açıklamanın harfini yaz.

1. İbn Rüşd ( )	a) Anlamak için önce inanmak gerekir
2. Hegel ( )	b) İman paradoksaldır
3. Augustinus ( )	c) Felsefe ile dinin ilkeleri ayrıdır
4. Farabi ( )	d) İnsanı Tanrı'ya ulaştıran gönüldür
5. Kierkegaard ( )	e) Tanrı'yı kavramadaki zorluk insanın kavrayışından kaynaklanır
6. Âşık Paşa ( )	f) Felsefe ile din özdeşleşir

D. Düşün ve yaz

1. Kendi seçeceğin gündelik bir örnekle "bilmek" ile "yalnızca inanmak" arasındaki farkı açıkla. Dinî olmayan bir örnek seç.

2. Temelcilik, fideizm ve gönül yaklaşımının akla verdiği yeri birer cümleyle karşılaştır.

3. Gazali'nin "Tanrı'nın varlığı herkes için kesin bilgi olsaydı inanmak bir seçim olmazdı" gerekçesini kendi cümlelerinle açıkla.

felsefesinifi.com

Cevap Anahtarı

A

1. C) Gerekçelendirilmiş doğru inanç
2. A) Selin'in inancı doğrulanmıştır.
3. D) Fideizm
4. B) Güvenmeyi ve yaşamını O'na göre düzenlemeyi
5. A) Taklit imanı
6. C) Apoloji
7. B) Tertullianus
8. D) Perde

B

1. Yanlış
2. Doğru
3. Doğru
4. Yanlış
5. Doğru
6. Yanlış

C

1. İbn Rüşd: c
2. Hegel: f
3. Augustinus: a
4. Farabi: e
5. Kierkegaard: b
6. Âşık Paşa: d

felsefesinifi.com